

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy Jana Musila (soudce zpravodaje) a soudců Jana Filipa a Jaromíra Jirsy o ústavní stížnosti stěžovatele **město Nový Jičín**, se sídlem v Novém Jičíně, Masarykovo nám. 1/1, zastoupeného JUDr. Milanem Vašíčkem, MBA, advokátem se sídlem v Brně, Lidická 710/57, proti usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 12. 9. 2017 č. j. 16 VSOL 325/2017-42, 1 ICM 1370/2017 (KSOL 25 INS 19293/2016) a proti výroku II usnesení Krajského soudu v Ostravě – pobočky v Olomouci ze dne 21. 7. 2017 č. j. 1 ICM 1370/2017-28 (KSOL 25 INS 19293/2016), za účasti **Vrchního soudu v Olomouci** a **Krajského soudu v Ostravě – pobočky v Olomouci**, jako účastníků řízení, a za účasti **Mgr. Tomáše Zahumenského**, insolvenčního správce, se sídlem ve Frýdku-Místku, J. V. Sládka 35, jako vedlejšího účastníka řízení, **t a k t o**:

I. Usnesením Vrchního soudu v Olomouci ze dne 12. 9. 2017 č. j. 16 VSOL 325/2017-42, 1 ICM 1370/2017 (KSOL 25 INS 19293/2016) a výrokem II usnesení Krajského soudu v Ostravě – pobočky v Olomouci ze dne 21. 7. 2017 č. j. 1 ICM 1370/2017-28 (KSOL 25 INS 19293/2016), bylo porušeno právo stěžovatele na soudní ochranu, zaručené v čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

II. Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 12. 9. 2017 č. j. 16 VSOL 325/2017-42, 1 ICM 1370/2017 (KSOL 25 INS 19293/2016) a výrok II usnesení Krajského soudu v Ostravě – pobočky v Olomouci ze dne 21. 7. 2017 č. j. 1 ICM 1370/2017-28 (KSOL 25 INS 19293/2016), se ruší.

Odůvodnění:

I.

Návrh

1. V ústavní stížnosti ze dne 8. 12. 2017 město Nový Jičín (dále jen „žalovaný“ případně „stěžovatel“) navrhlo, aby Ústavní soud nálezem konstatoval, že nákladovými výroky v záhlaví uvedených rozhodnutí obecných soudů, vydanými v řízení o popření vykonatelné pohledávky, byl porušen čl. 36 a čl. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“), a tato rozhodnutí v navrhovaném rozsahu zrušil.

II.

Skutkové okolnosti

Z ústavní stížnosti a napadených rozhodnutí, vyplývají následující skutečnosti.

2. Dne 7. 11. 2016 usnesením č. j. KSOS 25 INS 19293/2016-A-10 Krajský soud v Ostravě (dále jen „insolvenční soud“) zjistil úpadek M. S. (dále jen „dlužnice“), a povolil řešení úpadku oddlužením; insolvenčním správcem ustanovil advokáta Mgr. Tomáše Zahumenského (dále též jen „žalobce“).

3. Dne 7. 12. 2016 žalovaný doručil insolvenčnímu soudu přihlášku, jíž přihlásil částku 1 530 Kč, sestávající ze tří dílčích pohledávek za dlužnicí ve výši 540 Kč, 504 Kč a 486 Kč. Dne 7. 2. 2017 se konalo přezkumné řízení, v jehož rámci byly uvedené dílčí pohledávky insolvenčním správcem popřeny z důvodu promlčení.

4. Dne 8. 3. 2017 insolvenční správce Mgr. Tomáš Zahumenský (dále též „žalobce“), zastoupený Mgr. Davidem Zahumenským, advokátem, incidenční žalobou popřel pohledávku přihlášenou žalovaným do insolvenčního řízení s tvrzením, že tři dílčí pohledávky, jejichž základ je tvořen místními poplatky vyměřenými v letech 2005-2008 podle zákona č. 565/1990 Sb., o místních poplatcích, jsou již zcela promlčeny.

5. V písemném vyjádření k incidenční žalobě žalovaný uvedl, že svoji přihlášku pohledávky, která je předmětem sporu, vzal zpět. Dále uvedl, že náklady na právní zastoupení žalobce jako veřejného činitele *sui generis* advokátem v incidenčním sporu nepovažuje za účelné, neboť šlo o právně jednoduché formulářové podání, což je náplní obvyklé práce insolvenčního správce. Předmětem sporu je pouze částka 1 530 Kč, takže je podle žalovaného nemravné a nespravedlivé, aby náklady fakticky hluboce bagatelního soudního řízení osvobozeného od soudních poplatků činily téměř 538 % skutečného předmětu řízení. Uvedené skutečnosti žalovaný podřadil pod žádost o aplikaci § 150 o. s. ř. a vyjádřil názor, že za přiměřenou částku náhrady nákladů řízení v této věci považuje maximálně jednonásobek sporné částky, tj. 1 530 Kč.

6. Dne 21. 7. 2017 usnesením č. j. 1 ICM 1370/2017-28 (KSOL 25 INS 19293/2016) insolvenční soud řízení o incidenční žalobě zastavil (výrok I), a žalovanému uložil povinnost zaplatit žalobci na náhradu nákladů řízení částku 12 342 Kč (výrok II) k rukám jeho právního zástupce. Insolvenční soud konstatoval, že – po vyjádření žalovaného k žalobě a zpětvzetí přihlášené pohledávky – vzal žalobce podanou žalobu zcela zpět s požadavkem přísudku nákladů řízení podle § 146 odst. 2 o. s. ř. ve výši 12 342 Kč, neboť ke zpětvzetí žaloby, která byla podána důvodně, došlo v důsledku chování žalovaného. O nákladech řízení insolvenční soud rozhodl podle § 146 odst. 2 věta 2. o. s. ř. ve prospěch plně úspěšného žalobce, neboť vzhledem ke zpětvzetí podané přihlášky žalovaného do insolvenčního řízení, jehož je žalobce účasten jako insolvenční správce, platí, že žaloba v předmětné věci byla podána důvodně, a k jejímu zpětvzetí došlo pro chování žalovaného. Insolvenční soud se vyjádřil i k požadavku žalovaného na aplikaci § 150 o. s. ř. a konstatoval, že insolvenční správce není z hlediska zákona vyloučen z obecně dané možnosti nechat se pro soudní spor zastoupit advokátem,

příčemž v okolnostech případu, jak se jich žalovaný dovolává, nespátřuje důvody hodné zvláštního zřetele pro možnost výjimečné moderace přisudku nákladů řízení.

7. Dne 12. 9. 2017 usnesením č. j. 1 ICM 1370/2017, 16 VSOL 325/2017-42, (KSOL 25 INS 19293/2016), Vrchní soud v Olomouci (dále jen „odvolací soud“) k odvolání žalovaného usnesení insolvenčního soudu ze dne 21. 7. 2017 č. j. 1 ICM 1370/2017-28 (KSOL 25 INS 19293/2016) v napadené části, to je ve výroku II o nákladech řízení, potvrdil (výrok I) a žalovanému uložil povinnost zaplatit na náhradě nákladů odvolacího řízení žalobci částku 1 270,50 Kč (výrok II). Odvolací soud dospěl k závěru, že insolvenční soud při rozhodování o nákladech řízení správně aplikoval § 146 odst. 2 věta druhá o. s. ř., a shodně s tímto soudem považoval za účelně vynaložené náklady žalobce na zastoupení advokátem. Odvolací soud dále uvedl, že insolvenční soud argumentaci žalovaného o neúčelnosti vynaložených nákladů posuzoval sice nesprávně jen z hlediska podmínek aplikace § 150 o. s. ř., nicméně správně uzavřel, že insolvenční správce není z hlediska zákona vyloučen z možnosti nechat se zastoupit advokátem.

III.

Argumentace stěžovatele

8. V ústavní stížnosti stěžovatel tvrdil, že napadenými soudními rozhodnutími bylo porušeno právo na spravedlivý proces dle čl. 36 a právo vlastnit a užívat majetek dle čl. 11 Listiny. Stěžovatel je toho názoru, že insolvenční správci se zcela účelově v incidenčních žalobách nechávají procesně zastoupit spolupracujícími advokáty či dokonce rodinnými příslušníky, jen a pouze za účelem umělého generování náhrad nákladů řízení, což je otázkou dosud v judikatuře Ústavního soudu neřešenou. Stěžovatel podrobně popsal skutkové okolnosti věci a uvedl, že po doručení incidenční žaloby, jež byla podána bez jakékoli předžalobní výzvy, podáním ze dne 13. 7. 2017 vzal přihlášku pohledávky č. 21 v celém rozsahu zpět. Následně insolvenční správce, zastoupený jiným advokátem, vzal incidenční žalobu zpět, a žádal přiznání nákladů prvního zastoupení. Stěžovatel je toho názoru, že účelem zastoupení insolvenčního správce, který je sám advokát, jiným advokátem (v daném případě rodinným příslušníkem), bylo výhradně umělé generování náhrad nákladů řízení, v čemž spatřuje podstatu ústavní stížnosti. Stěžovatel poukázal na četnou judikaturu Ústavního soudu a vyjádřil názor, že zastoupení insolvenčního správce advokátem v jeho případě bylo neúčelné, neboť insolvenční správce již ze své povahy disponuje dostatečným materiálním a personálním zabezpečením k tomu, aby případné zastoupení advokátem v občanském soudním řízení ve standardních věcech bylo z pohledu náhrady nákladů řízení posouzeno jako neúčelné. Stěžovatel podrobněji poukázal na materiální a personální zabezpečení insolvenčního správce, předmět jeho činnosti, nepoměr mezi předmětem řízení a přiznanými náklady řízení, formulářovost, právní a skutkovou jednoduchost věci, dobré mravy, spravedlnost a celospolečenský dopad napadené praxe zastupování insolvenčních správců advokáty.

IV.

Vyjádření účastníků řízení a vedlejšího účastníka, replika stěžovatele

9. Insolvenční soud se k ústavní stížnosti nevyjádřil.

10. Odvolací soud ve vyjádření ze dne 8. 1. 2018 k ústavní stížnosti uvedl, že v odůvodnění napadeného rozhodnutí se vypořádal se všemi odvolacími argumenty stěžovatele, které jsou shodné s argumentací v ústavní stížnosti. Stěžovatel zjevně nesouhlasí s tím, jaké závěry odvolací soud k jeho odvolacím důvodům zaujal. Odvolací soud na svých závěrech uvedených v odůvodnění ústavní stížnosti napadeného usnesení zcela setrvává a na ně odkazuje.

11. Stěžovatel v replice ze dne 25. 5. 2018 na vyjádření odvolacího soudu k ústavní stížnosti uvedl, že na podané ústavní stížnosti v celém rozsahu trvá, neboť i nadále má za to, že je důvodná. Dále argumentoval, že obecné soudy ve svém rozhodování nedostatečně odlišily otázku práva insolvenčního správce na zastoupení advokátem v incidenčních sporech a otázku účelnosti takového zastoupení. Stěžovatel nikterak nerozporuje právo insolvenčního správce na procesní zastoupení advokátem, zásadně však nesouhlasí s tím, aby takto vynaložené náklady řízení byly obecnými soudy mechanicky klasifikovány jako účelné a insolvenčním správcům přiznávány k náhradě. Podle názoru stěžovatele incidenční žaloby jednoduchého typu, kdy jde pouze o zopakování popěrného úkonu insolvenčního správce z přezkumu, patří do běžné činnosti insolvenčního správce. Je v rozporu s účelem zákona, aby insolvenčnímu správci, který uměle generuje náklady incidenčního řízení tím, že se účelově nechá zastoupit spřízněným advokátem, jenž pouze zopakuje popěrný úkon správce z přezkumu, byly tyto náklady ze strany soudů proti žalovaným obvykle přiznávány. Napadenými rozhodnutími obecných soudů byla poskytnuta ochrana zneužití zákona ze strany insolvenčního správce, neboť obecné soudy se s argumentací stěžovatele obsaženou v odvolání nevypořádaly a náhradu nákladů řízení insolvenčnímu správci, účelově zastoupenému spřízněným advokátem, přiznaly.

12. Insolvenční správce Mgr. Tomáš Zahumenský, jako vedlejší účastník řízení, ve vyjádření ze dne 3. 10. 2018 k ústavní stížnosti poukázal na svá tři podání v dané věci (žalobu, zpětvzetí žaloby s replikou a vyjádření k odvolání) a v plném rozsahu odkázal na svoji argumentaci obsaženou ve zpětvzetí žaloby s replikou ze dne 19. 7. 2017 a ve vyjádření k odvolání ze dne 25. 8. 2017, kde se k argumentaci nyní stěžovatelem opakované v ústavní stížnosti již obsáhle vyjadřoval. Vedlejší účastník se dále vyjádřil k údajnému postavení insolvenčního správce jako orgánu veřejné moci, k otázce činnosti advokáta ve vztahu k činnosti insolvenčního správce, ke „spekulativním, nepravdivým a útočným formulacím stěžovatele“ a k tvrzení o nezaslání předžalobní výzvy. Poukázal na judikaturu Ústavního soudu k právu na právní zastoupení a závěrem opakoval svůj návrh, aby Ústavní soud ústavní stížnost jako zjevně neopodstatněnou odmítl.

V.

Posouzení podmínek řízení

13. Ústavní soud posoudil splnění podmínek řízení a dospěl k závěru, že ústavní stížnost byla podána včas oprávněným stěžovatelem, který byl účastníkem řízení, ve kterém byla vydána rozhodnutí napadená ústavní stížností a Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný. Stěžovatel je právně zastoupen v souladu s požadavky § 29 až § 31 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen

„zákon o Ústavním soudu“) a vyčerpal zákonné procesní prostředky k ochraně svého práva.

VI.

Upuštění od ústního jednání

14. Ústavní soud neočekával od ústního jednání další objasnění věci, pročež od něj upustil dle ustanovení § 44 věty první zákona o Ústavním soudu.

VII.

Posouzení opodstatněnosti ústavní stížnosti

15. Ústavní soud dospěl k závěru, že ústavní stížnosti je nutno zcela vyhovět z následujících důvodů.

Obecná východiska

16. Podstatu ústavní stížnosti Ústavní soud shledal v tvrzení stěžovatele, že obecné soudy nesprávně posoudily otázku účelnosti nákladů vynaložených na právní zastoupení žalobce za situace, kdy předmětem řízení byly, jak výše již bylo konstatováno, tři bagatelní pohledávky ve výši 540 Kč, 504 Kč a 486 Kč, v celkové výši 1 530 Kč, čímž mělo dojít k tvrzenému porušení základních práv a svobod.

17. K problematice nákladů civilního řízení již existuje bohatá judikatura. Základním koncepčním východiskem Ústavního soudu je zdrženlivý přístup odůvodněný tím, že samotný spor o náklady řízení, i když se může citelně dotknout některého z účastníků řízení, většinou nedosahuje intenzity způsobit jejich základní práva a svobody. Nicméně rozhodování o nákladech řízení je součástí řízení jako celku, a i na ně proto dopadají požadavky spravedlivého procesu. Z hlediska těchto požadavků otázka náhrady nákladů řízení tak může nabýt ústavněprávní dimenze například tehdy, pokud by v procesu interpretace a aplikace příslušných ustanovení zákona ze strany obecného soudu byl obsažen prvek svévole nebo extrémní rozpor s principy spravedlnosti [srov. náleží Ústavního soudu ze dne 2. 10. 2013 sp. zn. II. ÚS 736/12 (N 171/71 SbNU 35), a další v něm citovaná rozhodnutí, dostupná na <http://nalus.usoud.cz>].

18. Případy, kdy Ústavní soud ústavní stížnost otevřel věcnému posouzení, jsou zcela výjimečné (srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 8. 3. 2016 sp. zn. III. ÚS 2551/15). V nálezu ze dne 25. 9. 2018 sp. zn. III. ÚS 1971/18, body 15 a 16, Ústavní soud uvedl, že jde zejména o situace, kdy obecný soud při rozhodování o nákladech řízení zjevně a neodůvodněně vybočí z výkladového nebo aplikačního standardu, jenž je v soudní praxi obecně respektován, a představuje tak nepředvídatelnou libovůli. Tak např. v nálezu sp. zn. III. ÚS 1817/07 ze dne 30. 4. 2008 (N 81/49 SbNU 177) Ústavní soud zdůraznil, že pochybení při rozhodování o nákladech řízení může nabýt ústavněprávní dimenze, pakliže v procesu interpretace a aplikace příslušných ustanovení obecně závazného předpisu obecným soudem je obsažen prvek libovůle, svévole nebo extrémní rozpor s principy spravedlnosti.

19. V nálezu ze dne 10. 1. 2012 sp. zn. III. ÚS 3000/11 (N 6/64 SbNU 61), bod 20, Ústavní soud vyjádřil názor, že nelze na posuzování účelnosti nákladů právního zastoupení rezignovat a rozhodnutí o přiznání náhrady nákladů řízení omezit na prosté konstatování, že takové náklady jsou účelné vždy, a to již jen proto, že účastníka zastupuje advokát. Ne každé zastoupení účastníka řízení advokátem v občanském soudním řízení lze bezvýhradně považovat za výkon ústavně garantovaného práva na právní pomoc dle čl. 37 odst. 2 Listiny (srov. usnesení sp. zn. IV. ÚS 2777/11 ze dne 27. prosince 2011). Ústavní soud zdůrazňuje nutnost zkoumání účelnosti nákladů vynaložených účastníkem na zastoupení advokátem a je otázkou, zda soud zhodnotí zvítězivším účastníkem předestřené náklady jako náklady účelné, resp. důvodně vynaložené.

20. V nálezu ze dne 25. 7. 2012 sp. zn. I. ÚS 988/12 (N 132/66 SbNU 61), bod 16, Ústavní soud připomněl, že již v usnesení ze dne 27. 12. 2011 sp. zn. IV. ÚS 2777/11 potvrdil právní názor obecného soudu, dle něhož lze přiznat jenom náhradu těch nákladů řízení, které byly potřebné k účelnému uplatňování nebo bránění práva: „... pokud občanský soudní řád ponechává otázky nákladů řízení, včetně posouzení jejich účelnosti, úvaze obecných soudů a ty v jednotlivých případech přihlížejí ke konkrétním okolnostem případu a své úvahy dostatečně odůvodní, nelze jejich postup z hlediska základních práv a svobod považovat za svévolný ani nepřiměřený.“

21. Je tudíž úlohou obecných soudů interpretovat a aplikovat relevantní zákonná pravidla procesní a hmotněprávní povahy; navíc jsou to obecné soudy, které mají nejlepší podmínky pro posouzení všech skutkových okolností konkrétního případu. Ústavní soud je ovšem oprávněn posoudit, zda postup nebo rozhodnutí obecných soudů při rozhodování o nákladech řízení vyhovují obecnému požadavku procesní spravedlivosti, obsaženému v článku 36 a násl. Listiny resp. čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

22. Jelikož v projednávaném případě byly předmětem sporu 3 bagatelní částky, lze též poukázat na praxi prosazovanou v rámci Evropské unie ve vztahu k tzv. *drobným nárokům*, jejíž základ je obsažen v Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) ze dne 11. 7. 2007 č. 861/2007, kterým se zavádí evropské řízení o drobných nárocích, ve znění Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) ze dne 16. 12. 2015/2421 (dále jen „Nařízení“).

23. Nařízení se vztahuje na občanské a obchodní věci v přeshraničních případech, jestliže hodnota nároku bez navýšení o úroky, náklady a výlohy nepřesahuje v době doručení žalobního formuláře k příslušnému soudu částku 5 000 EUR (článek 2 odst. 1) s výjimkami uvedenými v článku 2 odst. 2 Nařízení. Ve vztahu k nákladům řízení je pak rozhodující článek 16 Nařízení, dle něhož *„Náklady řízení nese strana, která neměla úspěch ve věci. Soud však straně, která měla úspěch ve věci, nepřizná náhradu nákladů v rozsahu, v němž nebyly nutně vynaložené nebo nebyly přiměřené ve vztahu k nároku.“*

Aplikace obecných zásad na projednávaný případ

24. V projednávaném případě předmětem popěrného řízení byly tři bagatelní částky v souhrnné výši 1 530 Kč. Soudem přiznané náklady na právní zastoupení žalobce advokátem ve výši 12 342 Kč jsou zjevně nepřiměřené celkové hodnotě částek

projednávaných v insolvenčním sporu, což současně vyvolává i pochybnosti o účelnosti takto vynaložených nákladů.

25. Ústavní soud akceptuje jako ústavně relevantní názor obecných soudů [viz usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 20. 4. 2011 č. j. 13 VSOL 12/2011-26, 22 ICM 10/2010 (KSOS 22 INS 188/2010)], že žádný právní předpis nevyklučuje, a je běžnou praxí v incidenčních sporech zastoupení insolvenčního správce advokátem, je-li insolvenční správce sám advokátem. Insolvenční správce totiž vykonává obvykle svou činnost současně v různých insolvenčních řízeních a je účasten mnoha incidenčních sporů vyvolaných těmito insolvenčními řízeními. Insolvenční správce má proto právo, aby se nechal jako účastník řízení v těchto incidenčních řízeních zastoupit zástupcem, jež si zvolí, a to i advokátem. Ústavní soud plně respektuje základní právo žalovaného na právní pomoc od počátku řízení, zaručené v čl. 37 odst. 2 Listiny.

25. Jinou relevantní otázkou je ovšem posouzení účelnosti výše nákladů zastoupení insolvenčního správce advokátem v incidenčních sporech. Ústavní soud je toho názoru, že obecné soudy ve vztahu k nákladům na právní zastoupení žalobce advokátem musí posoudit všechny skutkové okolnosti konkrétního případu, zejména s ohledem na shora citované Nařízení, dle něhož u drobných nároků (jinak řečeno v bagatelních věcech) by náklady na právní zastoupení mohly přesahovat žalovanou částku jen ve zcela výjimečných a odůvodněných případech.

26. Ústavní soud připomíná, že kritéria, obsažená v tomto Nařízení, se v rámci Evropské unie prosazují jako standard, jehož dodržování patří k požadavkům spravedlivého procesu.

27. V posuzované věci Ústavní soud dospěl k závěru, že obecnými soudy přiznaná výše nákladů na právní zastoupení insolvenčního správce advokátem je v hrubém nepoměru k výši částek, projednávaných v insolvenčním sporu, a k ostatním skutkovým a právním okolnostem sporu. Napadenými rozhodnutími obecných soudů tak bylo porušeno právo stěžovatele na soudní ochranu, zaručené v čl. 36 odst. 1 Listiny.

28. Z uvedených důvodů proto Ústavní soud podle ustanovení § 82 odst. 1 zákona o Ústavním soudu ústavní stížnosti zcela vyhověl a napadená rozhodnutí insolvenčního soudu a odvolacího soudu podle ustanovení § 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu v požadovaném rozsahu zrušil.

P o u č e n í: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 27. listopadu 2018

Jan Musil
předseda senátu